

УДК 339.922

ЮХИМЕНКО Володимир, д. е. н., професор кафедри міжнародної економіки КНТЕУ

МІСЯЦЬ Тетяна, аспірант кафедри міжнародної економіки КНТЕУ

ІНТЕГРАЦІЙНІ ПРІОРИТЕТИ УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ СВІТОВИХ ТРАНСФОРМАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ

Досліджено основні трансформаційні процеси, що відбуваються у світовому співтоваристві та міжнародних економічних відносинах. Виявлено особливості, тенденції та перспективи розвитку трансформаційних процесів, їхній вплив на інтеграційні пріоритети України. Обґрунтовано доцільність подальшої євроінтеграції України на основі Угоди про асоціацію і зону вільної торгівлі з ЄС, розвитку подальшого співробітництва з Російською Федерацією та іншими країнами СНД відповідно до принципів СОТ, диверсифікації зовнішньоекономічних відносин на ринки країн Азії, Америки та Африки.

Ключові слова: світове господарство, міжнародна економіка, економічна інтеграція, глобалізація, трансформаційні процеси, європейська інтеграція, геополітика, митний союз.

Юхименко В., Місяць Т. Интеграционные приоритеты Украины в контексте мировых трансформационных процессов. Исследованы основные трансформационные процессы, что происходят в мировом сообществе и международных экономических отношениях. Выявлены особенности, тенденции и перспективы развития трансформационных процессов и их влияние на интеграционные приоритеты Украины. Обоснована целесообразность дальнейшей европейской интеграции Украины на основе Соглашения об ассоциации и зоне свободной торговли, развития дальнейшего сотрудничества с Российской Федерацией и другими странами СНГ, диверсификации внешнеэкономических отношений на рынки Азии, Америки и Африки.

Ключевые слова: мировое хозяйство, международная экономика, экономическая интеграция, глобализация, трансформационные процессы, европейская интеграция, геополитика, таможенный союз.

Постановка проблеми. Історично світ глобалізується та інтегрується у процесі свого розвитку. Якщо закон глобалізації – це об'єктивний закон розвитку людства, то трансформація є однією з його ключових тенденцій. Розуміння характеру та особливостей цього процесу в загальному контексті

світових перетворень необхідне для вироблення ефективної стратегії економічного співробітництва на міждержавному рівні, для вирішення нагальних завдань забезпечення національних інтересів кожної держави, у тому числі й України.

За даними ООН, однією з головних тенденцій стрімкого розвитку глобального фінансово-інформаційного простору є інтеграція світової економіки, а її наслідком – посилення взаємозалежності між країнами, адже двосторонні зв'язки між окремими державами обумовлюються не тільки національними інтересами, а й впливом загальносвітових процесів і тенденцій. Це стосується не лише країн, що входять до певних регіональних об'єднань, а практично всіх, що беруть участь у загальносвітовому економічному процесі. Україна за своїм статусом є глобальною країною і повинна мати свою глобально інтегровану стратегію, від якої залежатиме її виживання та успіх у глобальному гео економічному просторі. Однак досягнення нашої держави у цій сфері досі незначні, що і визначає актуальність дослідження проблем інтеграції України у світове співтовариство відповідно до трансформаційних процесів, що відбуваються у світовому господарстві на сучасному етапі його розвитку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Глобалізації та її трансформаційним особливостям у світовій економіці приділяється неабияка увага. Цим питанням присвячені публікації зарубіжних вчених, лауреатів Нобелівської премії Дж. Стігліца і П. Кругмана, а також М. Алле, У. Бека, Л. Клейна, М. Пареті, М. Портера, Дж. Сореса та ін. Останнім часом цю проблему активно досліджують і вітчизняні вчені, зокрема О. Білорус, А. Гальчинський, Д. Лук'яненко, А. Мазаракі, Т. Мельник, Ю. Пахомов, А. Поручник, С. Соколенко, А. Філіпенко та ін. У роботах науковців розглянуто загальнотеоретичні та методологічні проблеми глобалізації, трансформації суспільства та їхнього впливу на сучасні загальносвітові процеси.

Однак питання щодо впливу трансформаційних процесів на економіку окремих країн, на їхнє місце у системі світового господарства (СГ) і міжнародних економічних відносинах (МЕВ) вивчені недостатньо. Це стосується країн, які нещодавно стали самостійними суб'єктами МЕВ і поки остаточно не визначилися зі своїм місцем у системі СГ, зокрема й України.

Метою дослідження є наукове обґрунтування інтеграційних векторів України з урахуванням її економічного потенціалу і національних інтересів у поєднанні з факторами глобального економічного середовища та тенденціями сучасних трансформаційних процесів.

Результати дослідження. Основним пріоритетом зовнішньоекономічної політики нашої держави впродовж останніх років залишається європейська інтеграція. Як відомо, Україна вже фактично узгодила всі пункти Угоди про асоціацію і зону вільної торгівлі з Європейським Союзом. Можливо, через певний час Угода буде підписана і набере

чинності, але це не повинно заперечувати інші вектори інтеграційної діяльності: зовнішня політика держави і, перш за все, її економічна складова не мають орієнтуватися на розвиток відносин лише в одному напрямі. Це стосується й другого важливого вектора наших зовнішньоекономічних відносин – співробітництва з Російською Федерацією та іншими країнами СНД. Такий підхід використовують практично всі держави, він зумовлений об'єктивною необхідністю постійно шукати нових економічних партнерів, виходити на нові ринки. Потреба такої економізації зовнішньої політики стала особливо очевидною за умов світової фінансово-економічної кризи.

Сучасний світ дуже швидко змінюється, трансформаційні процеси у світовому економічному просторі перейшли в якісно новий вимір: зі стану коливного спокою, врівноваженості до нового витка спіралі з коливними різко амплітудними рухами та синтетично-синергічним середовищем [1]. Відповідно зовнішня політика має бути гнучкою, реагувати на ці зміни. Необхідно також враховувати, що держава, яка знаходиться в політично активному регіоні, де стикаються інтереси багатьох провідних країн світу, приречена на підтримку торговельного діалогу з різними світовими гравцями, дотримуючись при цьому магістральної лінії власної зовнішньоекономічної політики.

Фінансово-економічна криза загострила суперечності між країнами, суттєво вплинула на кон'юнктуру зовнішніх ринків: країни, що розвиваються, зокрема учасники об'єднань БРІК (Бразилія, Росія, Індія, Китай) чи G-5 (Китай, Індія, ПАР, Бразилія і Мексика), а також Індонезія, Саудівська Аравія та Об'єднані Арабські Емірати демонструють високу ефективність у протистоянні світовій кризі. Це дає їм підстави домагатися права здійснювати моніторинг виконання зобов'язань, взятих на себе розвиненими країнами. Оцінки розвитку світової економіки свідчать, що у найважчому після Другої світової війни 2009 р. високі темпи приросту ВВП продемонстрували КНР (+8.4 %), Індія (+6.1 %) та Індонезія (+4.4 %) [2, с. 41].

У звіті Національної ради з розвідки США "Глобальні тенденції 2025: трансформований світ" (2008 р.) стверджується, що баланс сил на міжнародній арені невдовзі кардинально зміниться: хоча Сполучені Штати й залишаться найвпливовішою державою світу, але частка їхньої глобальної могутності зменшиться до 22 %. Сполучені Штати Америки не в змозі одночасно боротися з власною економічною кризою і нести відповідальність за всю світову фінансову систему. Щоб не зростав курс долара США щодо інших валют, внаслідок чого погіршуються умови для американських експортерів і зростає імпорту, американський уряд емітує все більше і більше грошових знаків, які не підкріплені реальними активами. Очевидно, що одна, навіть дуже економічно потужна країна, не може виконувати функцію центрального банку світу. Фінанси в загальносвітовому масштабі вже давно перестали виконувати лише

обслуговуючу роль стосовно виробничої сфери. Сьогодні сміливо можна говорити, що фінансова система перетворилася на самостійну одиницю, яка тільки побічно пов'язана із процесами в реальному секторі економіки. Глобальні фінанси стали генератором кризи [3].

На думку відомого дослідника глобалізаційних процесів А. Гальчинського, існує доведена практикою циклічність світової гегемонії тієї чи іншої держави. Йдеться про об'єктивну закономірність, яка дедалі більше виявляє свою чинність і яку ніяк і нікому, зокрема і такій могутній країні як США, зупинити не вдасться [4]. У зв'язку з перспективами втрати американської гегемонії обговорюється декілька сценаріїв розвитку геополітичного процесу. Основний передбачає трансформацію одноосібної гегемонії у багатополюсне (поліцентричне) світове співтовариство, епіцентрами якого можуть стати США, об'єднана Європа та очолювані Китаєм країни Південно-Східної Азії. Інший сценарій базується на біполярності – на одному полюсі лишатимуться США, а на іншому – об'єднана Європа. Професор Гарвардського університету Н. Фергюсон у статті "Світ без наддержави", пов'язує майбутню втрату американської гегемонії з перспективою так званої "аполярності світу". "Найбільш імовірною альтернативою пануванню США, – зазначає науковець, – може стати не багатополлярний світ великих держав, що конкурують між собою, а світ, у якому взагалі не існує гегемона. Щоправда такий світ може обернутися настанням "світового безладдя та хаосу" [5].

Більш імовірно найголовнішим суперником США буде КНР (15 %) з другою за масштабами економікою на планеті й найбільшим військовим потенціалом (передусім за рахунок практично безмежних людських ресурсів). Євросоюз (14 %), на думку американських аналітиків, так і не досягне значних успіхів на інтеграційній ниві й не зможе посилити свої політичні позиції на міжнародній арені. Зате Індія (9 %) успішно претендуватиме на роль комунікативного мосту між США й КНР. Японія (3 %), як і раніше, балансуватиме між КНР і США, намагаючись забезпечити собі доступ на гігантський китайський ринок і водночас зберегти американські гарантії безпеки. З нею за питомою вагою на світовій арені зрівняється Бразилія, яка здатна після 2020 р. стати потужним експортером енергоносіїв, а економічний розвиток Росії (теж 3 %) буде підірваний переходом провідних держав світу на альтернативні джерела енергії, якщо Росія не здійснить серйозних інвестицій у людський фактор і диверсифікацію народного господарства [2, с. 42]. Отже, з огляду на істотні зміни в розміщенні сил на планеті, в перспективі пріоритетні напрями діяльності вітчизняної дипломатії мають бути зорієнтовані на ці держави.

Певною мірою це підтверджується тенденцією щодо географічної диверсифікації торгівлі України, а саме підвищенням значущості країн Азії у товарообороті України. Так, обсяг експорту до країн Азії у 2009 р. склав 30.6 % від загального обсягу експорту, у 2010 р. – 26.7 %; імпорту

у 2009 – 14.4 % та 16.5 % у 2010 роках. Водночас обсяги експорту до країн СНД становили 33.9 %, Європи – 25.9 % (у т.ч. до країн Європейського Союзу – 23.9 %), Африки – 6.6 %, Америки – 2.8 %. Імпорт із країн СНД становив 43.3 % від загального обсягу, Європи – 35.7 % (у т.ч. з країн Європейського Союзу – 33.9 %), Америки – 4.8 %, Африки – 1.4 % [6].

На фоні поступового щорічного зростання товарообороту між Україною та країнами ЄС із 2007 р. спостерігається помітна тенденція до збільшення експорту та імпорту в товарообороті з країнами Азії – майже в два рази (рис.1–2). Така динаміка свідчить про активізацію процесів різнобічного торговельного співробітництва з країнами Азії, що безпосередньо впливають на життєво важливі інтереси України.

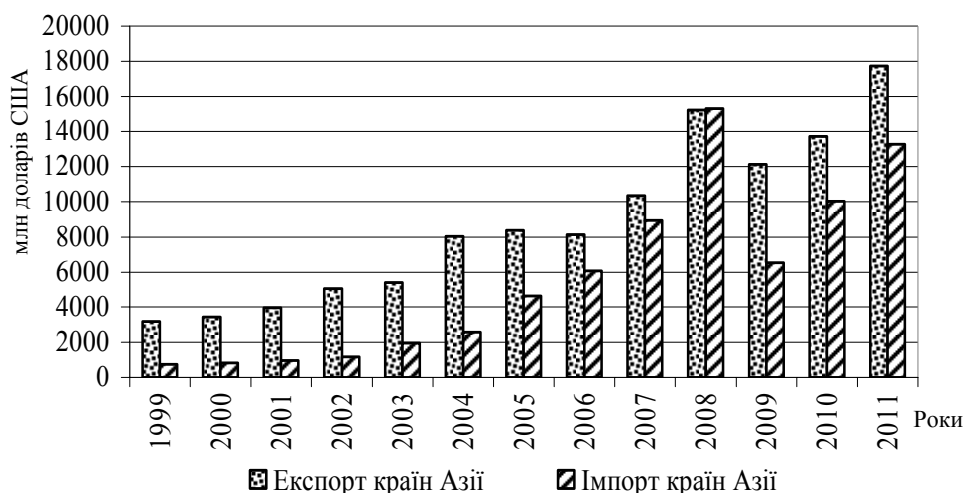

Рис. 1. Динаміка українського експорту та імпорту з країнами Азії у 1999–2011 рр.

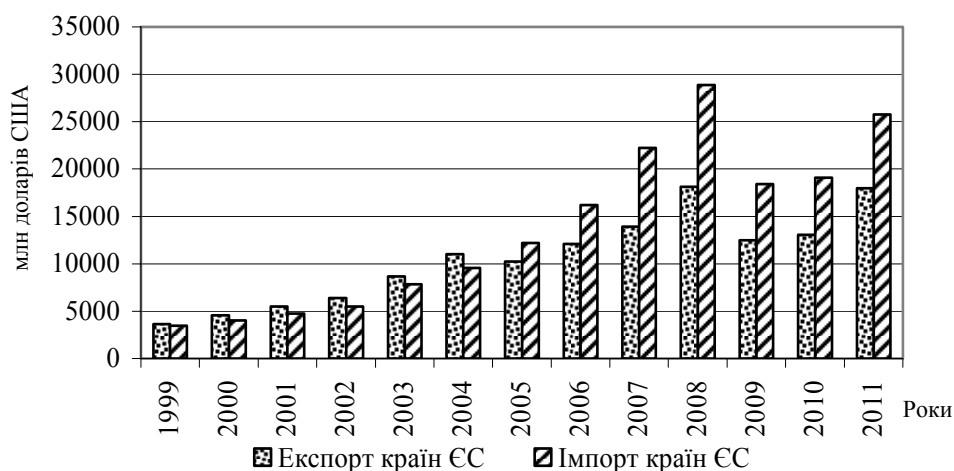

Рис. 2. Динаміка українського експорту та імпорту з країнами ЄС у 1999–2011 рр.

У контексті дослідження впливу трансформаційних процесів світової економіки на розвиток зовнішньоекономічної політики України слід зазначити, що одним із основних напрямів співпраці в рамках "ЄС – Центральна Азія" Євросоюз визначив для себе диверсифікацію економік країн партнерів, розвиток торгівлі та інвестування. Європейський Союз у рамках своєї Регіональної стратегії намагається налагодити інституційне співробітництво з усіма євразійськими регіональними інституціями.

Нині експерти ЄС і Шанхайської організації співробітництва (ШОС) обговорюють можливість створення так званого "Другого євразійського трансконтинентального мосту", який з'єднав би Китай (і далі Південно-Східну і Південну Азію) і Європу через Центральну Азію. У країнах ШОС цей трансконтинентальний міст називають "Новим шовковим шляхом", здатним поєднати 40 країн і скоротити, за підрахунками Азіатського банку розвитку, строк доставки вантажів із Китаю до Європи (залізницею порівняно з морським шляхом) з 20–40 до 11 діб [7, с. 27].

Подібний варіант транспортування товарів, вважають експерти, вигідний не тільки Європі та Китаю, а й має перспективи для економічного розвитку центральноазійських країн. Крім того, очевидно, він передбачає формування в цьому макрорегіоні інтегрованого економічного простору та відносно однорідної транспортно-комунікаційної інфраструктури відповідно до міжнародних стандартів. Фактично початок "Нового шовкового шляху" прокладено у напрямі Китай – Росія – Європа у 2006 р., коли було підписано меморандум про трансконтинентальні залізничні вантажоперевезення між Росією, Китаєм і Німеччиною. Також активно розробляється проект будівництва автокоридору "Західна Європа – Західний Китай", який передбачає модернізацію автотранспортної інфраструктури Казахстану, Киргизстану, Узбекистану і Туркменістану з можливим підключенням Афганістану.

У цілому можна зробити висновок про серйозні зміни геополітичної ситуації в регіоні Центральної Азії за рахунок посилення позицій Китаю та Росії (серед регіональних інституцій, передусім ШОС) і одночасного зменшення впливу західних держав. Саме це дає підстави очікувати на поступове формування через "нове стратегічне партнерство" в рамках ШОС комплементарного євроатлантичного геополітичного та інтеграційного простору на теренах Євразії, що в досяжній перспективі може охопити величезну та ресурсно самодостатню територію від російської Балтики до Шанхаю та Калькутти.

На думку експертів, взята ЄС пауза щодо подальшого розширення на схід на тлі загострення кризових явищ та внутрішніх проблем об'єднання надає країнам-учасникам ЄврАзЕС і ШОС додатковий час, щоб скоротити відставання у темпах і рівні економічної інтеграції. Постає питання, в який бік скорочуватиметься відставання: зближення інтеграційних процесів у рамках ЄС, формування єдиного загальноєвропейського простору або в напрямі посилення конкуренції та геополітичного

суперництва на євразійському просторі різних систем цінностей і моделей господарювання. Те, яким чином будуть розвиватися ці процеси, дуже важливо для України.

На жаль, Україна не може визначитись щодо своїх інтеграційних пріоритетів, зокрема це спричинено політизацію питання. У суспільстві переважають дві думки: інтегруватися з країнами, які входили до складу СРСП, перш за все з Росією, або, навпаки, відійти від РФ і розвивати більш тісні стосунки з європейськими країнами, насамперед із Європейським Союзом. Наведені вектори часто подаються як взаємовиключні, це призводить до невизначеності та непослідовності у політиці держави щодо її інтеграційних пріоритетів, що негативно впливає на розвиток країни, оскільки невизначеність має свої альтернативні витрати, які можна виміряти у втрачених інвестиціях.

Цих втрат можна було уникнути, якщо об'єктивно оцінити привілеї геополітичного і гео економічного статусу України. Наша держава належить до так званої "міжсистемної периферії", що зазнає впливу інтересів провідних геополітичних суб'єктів. Україна в цій конфігурації може виконати унікальну функцію консолідуючого чинника загальноєвропейського простору. Єдність останнього залежить від відсутності конфронтації між провідними центрами ЄС і Росією, а конкуренція за вплив на Україну становить предмет їхнього геополітичного протистояння. Отже, лише свідомий вибір Україною напряму політики, яка уникатиме однобічної орієнтації на один із центрів, позбавить цю конфігурацію потенційної конфронтації. У цьому виявляється можливість нашої держави контролювати успішність усього проекту "Великої Європи". Вітчизняні експерти вважають, що для зовнішньої політики України концепція "Великої Європи" має конкретну геополітичну формулу трикутника ЄС – Україна – Росія. Це проект, де наша держава є формувальною ланкою, природним об'єднувачем, а не периферійним елементом чи санітарним кордоном. Формула цього геополітичного трикутника базується на реальному існуванні окремих вимірів співробітництва та партнерства між ЄС та Україною, Україною та Росією, ЄС і Росією [8, с. 107]. Комунікаційна функція України в межах такого проекту полягає у сприянні розвитку багатосторонньої взаємодії в межах трикутника ЄС – Україна – Росія.

У цьому геополітичному трикутнику Росія також визнає необхідність становлення багатополосного світового порядку та ведення активної політики формування ефективних стратегічних орієнтирів співробітництва на теренах Євразії. РФ прагне знайти своєрідну противагу посиленню Заходу, який уособлюють США, і виступає за розвиток стратегічних відносин з Євросоюзом. У цьому контексті ідея єдиного європейського економічного простору за участю Росії може стати, на думку російських політиків, оптимальною формою розвитку співпраці, яка дозволила б досягти більшої інтегрованості країни до ЄС, враховуючи географічні,

культурні, економічні й зовнішньополітичні особливості Росії. Це зумовлює формування східної політики ЄС через призму стосунків із РФ і розвиток відносин із новими незалежними державами, у тому числі з Україною. Отже, політика України повинна формуватися таким чином, щоб забезпечити одночасно взаємовигідні економічні зв'язки з країнами-членами ЄС, РФ і іншими країнами СНД, а також не забувати про розширення своєї присутності на ринках азійських країн, насамперед КНР і Індії, а також на американському континенті (США, Канада, Бразилія та ін.).

Безумовно, вирішити таке завдання непросто, це обумовлено низкою об'єктивних і суб'єктивних факторів. До об'єктивних потрібно віднести активний супротив Росії зближенню України з ЄС. Як відомо, РФ не втрачає надії повернути собі статус наддержави, який мав колишній СРСР, і Україна в цьому проекті є ключовою ланкою. Крім того, сам Європейський Союз не зацікавлений в конфронтації з РФ, оскільки певною мірою залежить від неї, в першу чергу, щодо поставки енергоносіїв. Потрібно також враховувати, що Росія має найбільшу у світі територію, значно більший за ємністю, ніж український, ринок і чи не найбільший у світі ядерний і військовий потенціал. В останні роки Росія значно активізувала політичні й економічні стосунки з ЄС, зокрема, з найвпливовішою його країною – Німеччиною. Можливо, внаслідок цього саме Німеччина найбільш активно виступає проти підписання з Україною Угоди про асоціацію і зону вільної торгівлі.

До суб'єктивного фактору необхідно віднести відсутність єдності в суспільстві (особливо серед владних і бізнесових структур) щодо подальших інтеграційних пріоритетів України: одні виступають за безумовний європейський напрям, інші – за інтеграцію з Росією в рамках євразійського союзу, і кожен при цьому наводить свої аргументи. Так, прихильники євразійського напрямку зовнішньоекономічної політики України наполягають на пріоритетності взаємовідносин із Росією та колишніми республіками СРСР – країнами Центральної Азії та Закавказзя. Реалізація цього проекту, переконані вони, є практично єдиним шляхом забезпечення експорту української продукції, яка не відповідає європейським стандартам якості. Це також, на їхню думку, єдиний шлях для України позбавитись ролі сировинного й аграрного додатку розвинених країн Європи. Істотним аргументом прибічників цієї позиції є також чимала енергетична залежність України від Росії та Туркменістану. Не останнім аргументом у цьому плані є те, що будівництво нових трубопроводів для транзиту російських енергоносіїв в обхід території України, ініційоване Росією, може позбавити в перспективі нашу державу значної частки доходів від транзиту газу, якщо вона не пристане на пропозиції Росії – перш за все, щодо вступу в Митний Союз РФ, Білорусії і Казахстану.

Разом із тим, приєднання України до Митного союзу (МС) зводить нанівець усі євроінтеграційні напрацювання держави щодо підписання з ЄС Угоди про зону вільної торгівлі через протиріччя загальноновизнаним інтеграційним принципам. При вступі до МС виникають значні проблеми зі Світовою організацією торгівлі (СОТ). У ході переговорів щодо вступу до цієї організації Україна узгодила митні тарифи з багатьма країнами – учасниками робочої групи. У разі приєднання до МС Україна вимушена буде застосовувати митні тарифи, що діють у торгівлі з третіми країнами в МС, які будуть відрізнятися від прийнятих у рамках СОТ. Таким чином, Україна повинна буде або вийти із СОТ, або їй доведеться роками вести нові переговори з усіма членами робочої групи, які зазнають через неї втрат, і буде змушена задовольняти їхні претензії. Все це завдасть суттєвого удару по іміджу країни, з якою після цього навряд чи захоче мати справу будь-хто із серйозних геополітичних гравців, що призведе до повної залежності від РФ. Тому вступ України в МС із Росією, Білорусією та Казахстаном, як і подальша її імплементація до ЄврАзЕС, суперечить національним інтересам нашої країни.

Можна навести ще низку аргументів проти вступу України в МС. Що ж стосується обіцяного розквіту торгівлі у разі вступу України до МС, то думка багатьох фахівців віддзеркалюється у ствердженні, що з країнами МС – Росією, Білоруссю і Казахстаном – у нас діють двосторонні угоди про вільну торгівлю з певними вилученнями. Якщо ми перейдемо в режим Митного союзу, зазначені вилучення зникнуть, але це мало що дасть у плані збільшення торгівлі. Так, за даними Національного статистичного комітету Білорусі, у 2010 р. товарооборот між Республікою Білорусь і РФ становив 118.9 % від аналогічного показника за 2009 р. А Україна, за даними Державного комітету статистики України, у 2010 р. наростила товарооборот із Росією до 153.1 %, порівняно з 2009 р., що перевищує показники зростання як російсько-білоруського, так і російсько-казахстанського товарообороту, який збільшився в 1.3 рази [9]. Потрібно наголосити, що досягти такого успіху в торгівлі Україні вдалося поза рамок МС.

Ще одним аргументом на користь скептичного відношення до входження України в МС є те, що "вищі імпорتنі тарифи в МС означають, що Україна в разі вступу отримає вищу вартість імпорту та зміни в регіональних торгових потоках на користь Росії, Білорусі і Казахстану, що може призвести до негативних відхилень у зовнішньоторговельному балансі. Зважаючи на те, що ЄС є великим постачальником інвестиційних товарів і товарів тривалого використання, дорожчий імпорту із ЄС спричинить уповільнення темпів модернізації і перешкоджатиме довгостроковому економічному розвитку", – пишуть у своїй праці "Торгова політика України: стратегічні аспекти і необхідні кроки" експерти Інституту економічних досліджень і політичних консультацій (ІЕД) та Німецької консультативної групи. У тому ж переконаний і голова

правління ІЕД Ігор Бураковський: "Після вступу до Митного союзу нам не варто очікувати припливу західних капіталів і технологій. А без них модернізація українських виробничих потужностей принципово неможлива в прийнятні історичні строки". У країнах МС низька реальна конкуренція, зате високий рівень монополізму, а значний рівень протекціонізму в МС не може стимулювати зростання виробництва" [10]. З такою думкою не можна не погодитись. До того ж у МС 57 голосів належать РФ, а Білорусі і Казахстану – по 21; за основу Єдиного митного тарифу було взято 92 % російських імпорتنих мит; Росія отримує 87.97 % увізних митних зборів, а Казахстан і Білорусь – лише 7.33 % і 4.7 % відповідно [8].

Підписання Угоди про зону вільної торгівлі з Європейським Союзом з обсягом економіки в 15 трлн доларів США і споживчим ринком у 500 млн осіб із високою купівельною спроможністю створює для України більш сприятливі можливості для розвитку економіки, ніж інтеграція до Митного союзу трьох пострадянських держав із обсягом економіки в десять разів меншим – 1.5 трлн доларів США і ринком у 170 млн споживачів із набагато нижчою купівельною спроможністю. Особливо важливо, що зона вільної торгівлі (ЗВТ) покращить умови для здійснення інвестицій із країн ЄС до України через створення більш зрозумілих, прозорих і передбачуваних правил; сприятиме створенню нових зв'язків між підприємствами ЄС і України. Зона вільної торгівлі між Україною та ЄС є частиною ширшої політики ЄС щодо створення стабільного й успішного простору європейського сусідства через тісніші економічні зв'язки. Україна після укладання цієї угоди зможе претендувати на інвестиції ТНК, які нині працюють у країнах Центральної та Східної Європи, що приєдналися до ЄС. У цих країнах збільшується рівень заробітної плати та інших затрат на виробництво. Тому, за прогнозами експертів, частина ТНК згорне виробництво у цих країнах і шукатиме нові місця для його розташування.

Гармонізація законодавства України з європейськими правовими нормами та правилами СОТ, оптимізація системи стандартизації і сертифікації прискорить створення прозорого та прогнозованого ділового середовища в Україні. Як наслідок, припиняться часті зміни адміністративних процедур і запровадження заходів на користь окремих підприємств. Залежно від досягнень у регуляторній адаптації та в санітарних і фітосанітарних заходах, переваги отримає український сільськогосподарський сектор. Можливий негативний вплив на виробництво вина, пов'язаний із вимогами Європейського Союзу щодо захисту географічних зазначень (у ЄС щиро переконані, що шампанське може вироблятися тільки у французькій провінції Шампань, мадера – на португальському острові Мадейра тощо. Тому ужгородські коньяки, артемівське "Шампанське" і масандрівські портвейни змушені будуть змінити свої назви). Виграє металургійна промисловість від скасування квот на поставки сталеливарних виробів до ЄС. У майбутньому можливий виграш через приплив інвестицій

на модернізацію виробництва, енергозбереження тощо. За умови реформування Україною системи стандартизації, оцінки відповідності промислової продукції очікується позитивний вплив у сфері машинобудування, виробництва електронного обладнання. Реформування регуляторного середовища, демонополізація, зниження субсидій можуть негативно позначитися на вугільній галузі, сільському господарстві. Тому важливо забезпечити компенсаційний вплив у інших галузях. Можливий також негативний ефект у сфері транспортних послуг, а саме витіснення українських транспортних перевізників із ринку ЄС через необґрунтовано високі вимоги до оформлення віз із боку деяких держав-членів ЄС.

Безумовно, неможливо очікувати одномоментної вигоди від підписання з ЄС Угоди про ЗВТ. Її треба розглядати як документ, що принесе Україні дивіденди у довго- і середньостроковій перспективі. Тому Угода про ЗВТ – безальтернативний інструмент: при її укладанні Україна отримує користь, і тарифи тут не головне. Ключовим моментом будуть питання, пов'язані із торгівлею послугами та із технічним регулюванням. Також позитивним ефектом є захист інтересів споживачів як ключова проблема будь-якої лібералізації, а також демонополізація внутрішнього ринку. Ще один вигравш – завершення адміністративної реформи, яка має створити можливості для прозорого та відкритого ведення переговорів та вироблення економічної політики.

І головне, що у майбутньому забезпечить рух у напрямі європейської інтеграції, це приєднання до системи європейських цінностей, тобто входження до так званої "євроатлантичної цивілізації", яка на даний момент залишається лідером у продукуванні нових знань і форм розвитку економічних відносин і виробництв. Приєднання саме до цієї цивілізації є запорукою виходу України з соціально-економічної периферії.

Висновки. Отже, враховуючи світові трансформаційні процеси і національні інтереси України, доцільно довести до логічного завершення процес євроінтеграції шляхом підписання і подальшої ратифікації парламентами всіх країн-членів ЄС Угоди про асоціацію і зону вільної торгівлі. При цьому в даний момент не має сенсу розглядати питання щодо повноправного членства України в ЄС, оскільки цьому заважає низка об'єктивних причин. *По-перше*, це негативно вплине на інші інтеграційні вектори і насамперед на співробітництво з РФ. *По-друге*, ЄС переживає значні економічні труднощі, і не виключені трансформаційні процеси в рамках самого Європейського Союзу. *По-третє*, Україна на даний момент не готова ні політично, ні економічно до повної інтеграції з ЄС.

За оцінками вітчизняних експертів, для безболісного вступу до ЄС Україні бажано збільшити ВВП до 300 млрд доларів США, а сукупний обсяг прямих іноземних інвестицій має досягти майже 80 млрд доларів США. Для подолання відчутного розриву в обсягах ВВП на душу населення між Україною та членами ЄС щорічні темпи зростання ВВП повинні бути на рівні не менше 6–7 %, а товарооборот становити як мінімум 60 % [6, с. 167].

Приблизні розрахунки свідчать, що за збереження наявної тенденції необхідного щорічного рівня збільшення обсягу ВВП в Україні буде досягнуто лише у 2019–2020 роках. На жаль, економічні й фінансові кризи, сплески яких цілком імовірні впродовж наступних років, можуть віддалити цю дату.

Водночас у національних інтересах України активізувати інтеграційні процеси у відносинах із Росією та іншими країнами СНД на основі Угод про зону вільної торгівлі, але не рамочного типу, які є і зараз, а повноцінних, на зразок підготовленої і парафованої з ЄС. Безумовно, актуальним залишається й розвиток інших інтеграційних векторів: азійського, американського, африканського.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. *Резнікова Н.* Тенденції та перспективи розвитку світової економіки: регіональний аспект / Н. Резнікова // Персонал. — 2006. — № 6.
2. *Головченко В.* Індійсько-американське стратегічне партнерство: уроки для України / В. Головченко // Зовнішні справи. — 2010. — № 2. — С. 39–44.
3. *Білоус О.* Сучасна світова фінансово-економічна криза як прояв тотальної кризи системи глобалізму / О. Білоус // Економічний часопис – XXI. — 2008. — № 11–12.
4. *Гальчинський А.* Глобальні трансформації: уроки для України / А. Гальчинський // Політика і час. — 2005. — № 8. — С. 18–28.
5. *Ferguson N.* World without superpowers / Niall Ferguson // Foreign Policy. — 2004. — July/August.
6. *Офіційний сайт Державного комітету статистики України [Електронний ресурс].* — Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua>.
7. *Мармазов В.* Україна на перехресті європейської та євразійської інтеграції: SOS чи шанс? / В. Мармазов // Зовнішні справи. — 2010. — № 1. — С. 26–30.
8. *Корнієвський О. А.* Україна в системі взаємовідносин світових геополітичних сил (США–ЄС–РФ) / О. А. Корнієвський // Україна в системі міжнародної безпеки : монографія. — К. : Фоліант. — 2009. — С. 103–112.
9. *Силіна Т.* У союзники чи у співв'язні? / Т. Силіна // Дзеркало тижня. Україна. — 2011. — № 13 (8 квіт.). — С. 3.
10. *Україна на шляху до європейської інтеграції: економічна безпека, переваги вибору / за ред. В. М. Нижника.* — Хмельницький : ХНУ, 2008. — 307 с.

Стаття надійшла до редакції 04.07.2012.

Yukhimenko V. Integration priorities of Ukraine in terms of global transformation processes.

The problem. The basic transformation processes taking place in the global community and international economic relations were studied, their features, trends and prospects, as well as the level of participation of our country were identified.

The aim of the study is the scientific substantiation of integration vectors of Ukraine in view of its economic potential and national interests in conjunction with the factors of the global economic environment and trends in contemporary transformation processes.

Results. It is determined that in the future balance of power in the international arena will change: global influence of the United States and the European Union in global processes will be reduced and the impact of China and India, Brazil and others will significantly increase. It is shown that a significant consequence of this process is the interdependence between countries that must be considered when determining the integration priorities of Ukraine. Therefore, reasonably, that the main vector of integration of Ukraine should be European. It is proved that the European integration of Ukraine based on the Association Agreement and free trade zone with the European Union meets national interests. It is therefore advisable to complete the process of European integration by signing and subsequent ratification by the parliaments of all member states of the European Union the indicated Agreement. However, obtaining full membership in the European Union at the moment is untimely.

The conclusions. It's emphasized that Ukraine should further diversify its trade and economic relations especially through the development of foreign economic ties with Russia as a key strategic partner of Ukraine and other member countries of the Commonwealth of Independent States on the basis of the Agreement on free trade, but not the framework type, like the one that recently has been concluded, a full agreement on the principles of the World Trade Organization, without exceptions and limitations. The need for further development and integration of other vectors: Asian, American and African has been substituted.

Key words: global economy, international economics, economic integration, globalization, transformation processes, European integration, geopolitics, customs union.

REFERENCES

1. Rjeznikova N. Tendencii' ta perspektyvy rozvytku svitovoi' ekonomiky: regional'nyj aspekt / N. Rjeznikova // Personal. — 2006. — № 6.
2. Golovchenko V. Indijs'ko-amerykans'ke strategichne partnerstvo: uroky dlja Ukrai'ny / V. Golovchenko // Zovnishni spravy. — 2010. — № 2. — S. 39–44.
3. Bilous O. Suchasna svitova finansovo-ekonomichna kryza jak projav total'noi' kryzy systemy globalizmu / O. Bilous // Ekonomichnyj chasopys – XXI. — 2008. — № 11–12.
4. Gal'chyns'kyj A. Global'ni transformacii': uroky dlja Ukrai'ny / A. Gal'chyns'kyj // Polityka i chas. — 2005. — № 8. — S. 18–28.
5. Ferguson N. World without superpowers / Niall Ferguson // Foreign Policy. — 2004. — July/August.
6. Oficijnyj sajт Derzhavnogo komitetu statystyky Ukrai'ny [Elektronnyj resurs]. — Rezhym dostupu : <http://www.ukrstat.gov.ua>.
7. Marmazov V. Ukrai'na na perehresti jevropejs'koi' ta jevrazijs'koi' integracii': SOS chy shans? / V. Marmazov // Zovnishni spravy. — 2010. — № 1. — S. 26–30.
8. Kornijevs'kyj O. A. Ukrai'na v systemi vzajemovidnosyn svitovyh geopolitychnyh syl (SShA–JeS–RF) / O. A. Kornijevs'kyj // Ukrai'na v systemi mizhnarodnoi' bezpeky : monografija. — K. : Foliant. — 2009. — S. 103–112.
9. Sylina T. U sojuznyky chy u spivv'jazni? / T. Sylina // Dzerkalo tyzhnja. Ukrai'na. — 2011. — № 13 (8 kvit.). — S. 3.
10. Ukrai'na na shljahu do jevropejs'koi' integracii': ekonomichna bezpeka, perevagy vyboru / za red. V. M. Nyzhnyka. — Hmel'nyč'kyj : HNU, 2008. — 307 s.